

Hvad ser du?

Man møder nu og da mennesker, som gør et dybt indtryk og hjælper os ud af det letkøbte. Jeg havde forkyndt Ordet ved en søndags-Gudstjeneste i *Hannover* engang i oktober og var i færd med at forlade forsamlingssalen, da en moder kom hen til mig med sin dreng. Han var omkring ti år, kraftig af sin alder, men helt skaldet og med røde ar flere steder i hovedet. Hun forstod ikke tysk, men en russisk talende yngre kvinde fra *Hannover* hjalp os til at forstå hinanden. Hun var fra *Kiev* i *Hvide-Rusland* og var kommet til *Hannover* med sin søn, fordi han var svært skadet på grund af *Tjernobyl*-ulykken, da radioaktivt stof strømmede ud fra det nedbrændte atomkraftanlæg med uoverskuelige følger for befolkningen. Drengen havde en svulst ved hjernen, og hun mente, at tyske kirurger måske kunne hjælpe ham bedre end russiske. Nu havde han været indlagt på sygehus i *Hannover*; lægerne havde åbnet hans hjerneskal og konstateret, at han havde en stor svulst; de havde ikke fjernet den, fordi dette ville efter deres opfattelse være for risikabelt, og de mente, at den ville holde sig i ro og ikke volde mere skade. Noget sikkert turde de dog ikke garantere.

Drengens moder var midt i trediveerne; hendes ansigt var præget af sorg; hun havde ikke hørt evangeliet, før hun kom til *Hannover*, og skulle nu tilbage til *Kiev* med sin søn. Så spurgte hun mig, om jeg ville bede for ham. Da jeg sagde ja og bad om drengens navn, lyste det et øjeblik i hendes øjne. Han hedder *Anatoli Konchiz*.

Jeg havde forkyndt evangeliet, vi havde lovsunget Herren, vi havde brudt brødet sammen og tilbedt vor Frelser – og nu stod denne lille Moder der med sin syge dreng og sin sorg!

Hun bragte bud om den smertefyldte hjælpeløshed, som, når alt kommer til alt, kendetegner den største del af menneskeheden i dag, og bragte mig i berøring med det dybe suk, der går igennem hele skabningen.

Dette suk vil jeg hellere høre end overhøre, thi det er en hjælp imod overfladiskhed og letkøbthed. Man overhører det så let i gode dage, og så får evangeliet ikke sin sande dybe tone.

*

Nu er det snart *jul*. Den bringer os den store glæde, at der er født os en Frelser, der bar navnet *Smerternes Mand*, fordi

han gav afkald på sin guddoms-herlighed og steg ned i denne verden af smertefyldt hjælpeløshed for at sone vor synd og udfri os af den nærværende onde verden og give os borgerskab i sit rige, som snart skal åbenbares i herlighed uden nogen sorg, noget skrig eller nogen pine!

Denne russiske moder og *Anatoli* hjælper mig til at holde en mere inderlig jul, ikke så meget præget af det overfladiske og letkøbte som af det virkelige.

Vor hensovede broder, provst *Glade i Finland*, lærte os at »samles« til tilbedelse og bøn juleaften. Lad os også gøre det i år kl. 21. Hvor vi end er, kan vi løfte vore hjerter op til Ham, vor Frelser og Herre. Således får vi lov til at gøre præstetjeneste og træde ind i den sande hellighed med alskabningen på vore skuldre og vort hjerte!

*

Der udgik en befaling fra kejser Augustus. Denne verdens herskere har udstedt utallige befalinger. Det siges om kejser *Napoleon*, at han dikterede 80.000 breve i sin regeringstid, størsteparten med ordrer eller befalinger af den ene eller anden art. Antallet af love, anordninger, regulativer og cirkulærer fra de danske regeringskontorer er i dag uoverskueligt. Bønderne kan ikke selv bestemme, hvorledes deres marker skal dyrkes; der udgår befalinger herom. De kan ikke bestemme, hvor mange køer de vil holde, og hvor megen mælk de vil producere; der udgår befalinger herom. Der udgår også befaling om, at hver ko, hver kalv, hvert svin skal bære et mærke i øret. Sandelig udgår der befalinger i dag, hver dag året rundt!

Befalingerne centraliseres mere og mere i *Bryssel*. Kejser Augustus udstedte befalinger, der gjaldt mange forskellige nationer. Det gentager sig i dag. *Verdenssamfundet* er ved at tage form!

Er alle disse befalinger nødvendige og gavnlige? Det synes de, der udsteder dem, altså magthaverne. Men det synes de, der skal adlyde, ikke altid. Hvorledes forholder Guds børn sig til dem?

De adlyder altid, med mindre befalingen strider direkte imod Guds bud.

Og de ser altid Guds hånd bag alt, hvad magthaverne gør! Thi Han er Herre over enhver magt og myndighed, og der er ingen øvrighed, uden at den er fra Gud, og de, som findes, er indsat af Gud (Rom. 13,1).

Derfor måtte kejser Augustus' befaling tjene Guds vilje, og det må enhver befaling, der udgår fra regeringskontorerne, hvor uforståelige og gudløse de end forekommer. *Farao* var en ond mand; han udstedte den grusomme befaling, at ethvert drengbarn, som en hebræerkvinde fødte, skulle aflives, og da det ikke lod sig gøre, udstedte han befalingen om, at de skulle kastes i *Nilen*.

Men hvor ond han end var, måtte han tjene *Den Allerhøjestes* vilje. Det måtte *Hitler* og *Stalin* og alle de andre også. Når *Antikrist* træder frem, må han ligeledes fuldbyrde, hvad Gud forud har sagt skal ske.

*

Men hvad med hver enkelt familie og hvert enkelt menneske, der kommer til at lide under de forskellige magtudøvere? I vor tid er millioner af mennesker sendt i tvangsarbejdslejre eller direkte i døden af magtsyge, onde magthavere. Medens julen nærmer sig, flyder blodet i det tidligere *Jugoslavien*, og ud over jorden bærer små mennesker forfærdelige byrder, fordi rigerne misregeres af gudløse mænd.

Det er umuligt at svare på, hvordan det i evighedens lys er gået de millioner af små mennesker, der ned igennem menneskehedens blodige historie måtte udføre magthavernes vilje og bære de deraf følgende smerter, sorger, savn og lidelser.

Nu mødte jeg *Anatoli Konchiz* og hans Moder; han og hun er nogle af de utallige, der bærer en unævnelig smerte, fordi der udgik en befaling om at bygge et atomkraftanlæg, og da det gik i stykker, udgik der en befaling om, at det så vidt muligt skulle holdes skjult for omverdenen.

Men Gud har ikke glemt de to. De kom til *Hannover*, skønt ingen af dem forstod tysk; de mødte nogle kristne, der forstod russisk; disse tog dem med til nogle Gudstjenester, og så fik jeg lov til også at møde dem og bede for dem.

Gud har ikke glemt en eneste af de utallige små mennesker, der blev ofre for magthavernes befalinger. Det kan imidlertid kun *troen* på vor korsfæstede og opstandne Herre og Frelser fastholde. *Tanken* kan aldrig forstå det og vil før eller siden forarges på Gud. *Følelsen* er for mat til at kunne rumme det.

Den danske måde at fejre julen på er et forsøg på at overdøve det suk og skrig, der lyder fra hele skabningen. Der er

imidlertid en bedre måde at gennemleve de dage, da vi mindes Ham, der steg ned i »denne jammerdal, hvor man ham intet andet bød end stald og krybbe, kors og død«.

Vi kender alle nogle, der har det svært. De er i tjeneste for vor skyld. Havde vi ikke dem, da glemte vi nok det dybe suk og fejrede julen på den sædvanlige overfladiske måde.

Lad os juleaften kl. 21 komme de sørgende, grædende, ensomme, hårdt prøvede i hu og takke Gud for deres tjeneste, samtidig med at vi bønfaller ham om at føre dem vel igennem og ud af deres prøvelser.

*

Det gode, gamle danske ord *dvæle* anvendes ikke ofte i vore dage. Det skyldes, at man ikke ved, hvad det er, at *dvæle*. Man har alt for travlt til overhovedet at tænke på at *dvæle*.

Så vidt jeg forstår, er det også forsvundet af den nye Bibel-oversættelse. I den gamle oversættelse tales der så herligt om den, der »*dvæler i den Almægtiges skygge*« (Salme 91,1).

Det har vi brug for, når vi tænker på de tusinder af befalinger, der udgår over jorden hver dag. De bliver mere og mere omfattende. Til sidst vil der næppe være et livsornåde, der lades i ro for magthavernes befalinger. Under *Antikrist* vil der udgå en befaling til alverden, at enhver, der ikke vil tilbede dyrets billede, skal dræbes.

Men enhver, der *dvæler i Den Almægtiges skygge*, oplever, at Gud giver sine engle *befaling* om at vogte ham på alle hans veje (Salme 91,11); derfor er han under vrimlen af menneskelige herskeres befalinger, lovbud, cirkulærer, anordninger og bekendtgørelser tryk og taknemmelig; han ved jo, at Guds vilje sker!

*

En dag skal der sandelig lyde en *befaling* – en befaling, som ingen af denne verdens herskere nogen sinde har kunnet udstede!

Der skal lyde en befaling og en overengels røst! På den befaling skal først de døde i Kristus opstå; derefter skal vi, som lever og bliver tilbage, på samme befaling borttrykkes tillige med dem for at møde Herren i luften; og så skal vi altid være sammen med Herren (1. Tess. 4,16-17).

Under styrtebadet af cirkulærer og bekendtgørelser af enhver art venter vi, der efter den evige Guds *befaling* har modtaget evangeliet til tros-lydighed, på det ubeskrivelige øjeblik, da den vældige *be-*

faling lyder, og Herren selv stiger ned i skyen for at møde os og føre os til sin herlighed.

Han, der kom i ringhed, kommer snart i herlighed og megen kraft! Da skal vi skue lys i hans lys og fatte alt det, der forekom os ufatteligt, medens vi vandrede henede.

*

Hvad er det værste, du kan tænke dig; hvad er det værste i livet? Når jeg tænker på *Anatoli Konchiz* og hans moder, er jeg tilbøjelig til at mene, at noget værre ikke kunne ramme mig og mine.

Og dog er der noget endnu værre, men det frygter de allerfleste slet ikke. Det allerværste er at blive *ignoreret af Gud* (for at anvende *Søren Kierkegaards* udtryk). Intet værre kan ramme mennesker end at gå gennem livet og få alle deres ønsker opfyldt, men være og forblive ignoreret af Gud. De får lov til at gøre, hvad de vil, thi Gud har givet dem hen. De risikerer også, at han ignorerer deres bøn, hvis de til sidst skulle komme i ulykke og nød.

Sådanne mennesker har aldrig kendt til *alvor* i tilværelsen. De har muligvis set med »*alvor*« på den økonomiske og politiske situation – og de har også arbejdet »*alvorligt*« med problemerne i deres firma – og de har også »*alvorligt*« taget sig af deres families ve og vel – men de har aldrig taget Gud alvorligt, og den, der ikke har det, har aldrig kendt til virkelig *alvor*!

Og nu ignorerer Gud dem! Han overlader dem til dem selv og dermed til fortælselen.

Det er mangfoldige magthavernes forfærdelige skæbne. De udsteder befalinger – de arbejder »*alvorligt*« med samfundsproblemerne – men de ignorerer Gud, og Han ignorerer dem!

Derfor vil det måske vise sig på evighedsens dag, at små mennesker, der aldrig fik lejlighed til at udstede befalinger, men som måtte adlyde og lide under magthavernes dårskab og vilkårlighed, har fået en bedre skæbne end de store og mægtige. Det er en mærkelig kendsgering, at de, som det går godt her i livet, ofte er længe borte fra Gud end de, som lider.

*

Dog, lad mig ikke sige for meget om *lidelsens problem*, thi det er mig for hemmelighedsfuldt.

Jeg oplever de lidende som min sjæls vogtere, der passer på, at jeg ikke bliver for overfladisk og middelmådig i mit kristenliv. De vækker min samvittighed og peger på min opgave *inde i lønkammeret*.

*

Da jeg i 1940 blev ansat i ministeriet, kom jeg til at sidde ved siden af *Erik Munch-Petersen*, der var et par år ældre end jeg. Hans Fader var professor i retsvidenskab og forfatter til min første juridiske lærebog *Den borgerlige Ret*. Hans broder hed *Arne Munch-Petersen* og var en ledende kommunist. Sammen med *Aksel Larsen* var han som de første kommunister blevet valgt til *Folketinget* i begyndelsen af trediverne. I 1937 var han forsvundet i *Moskva*, og man kunne ikke få pålidelige oplysninger om, hvad der var hædet ham.

Hans hustru *Elna Hiort-Lorenzen* var sygeplejerske og deltog ivrigt i det politiske arbejde som medlem af kommunistpartiet. Hun gjorde før og efter besættelsen mange forsøg på at få oplysning om sin mands skæbne, rejste nogle gange til *Sovjet-Rusland* for at få information, men forgæves.

Arne Munch-Petersen tilhørte den gruppe intellektuelle, der, som professorerne *Mogens Fog* og *Villars Lunn*, blev kommunister og hverken ville eller kunne se, at *Stalin* og hans håndlangere intet andet var end masseordere.

Arne Munch-Petersen blev student fra *Metropolitanskolen* i 1922 og siden cand. mag. ved *Københavns Universitet*. Hans barndomshjem tilhørte det højere borgerskab, hvor mange af tidens intellektuelle kom sammen, og hvor bl.a. *Georg Brandes* var en hyppig gæst.

Han havde under et ophold i Moskva overværet en af *Stalins* skueprocesser, da mange gamle kommunister tilstod alt, blev dømt til døden og henrettet. De fleste mennesker kunne straks se, at her var tale om tilståelser, fremkaldt ved tortur, og at retshandlingerne intet havde med ret og retfærdighed at gøre, men da Arne Munch-Petersen kom tilbage til København, udtalte han offentligt, at *Stalin* havde afsløret en flok ynkelige forbrydere, som ethvert menneske med ærlighed i livet måtte vende sig imod med afsky.

Han var overbevist stalinist og forsvarede *Stalins* handlinger på den sædvanlige marxistiske måde uden medlidenhed med de utallige mennesker, der blev sendt i døden.

I 1937 skulle han tilbage til Moskva for at gøre et arbejde færdigt. Kort før den planlagte hjemrejse blev han en nat arresteret af KGB og sendt i fængsel. Ingen vidste noget om det herhjemme; og da tiden gik uden efterretninger om ham, troede hans hustru og andre, at han var sendt på en hemmelig mission til et eller andet sted i udlandet. Hun var stolt over at forestille sig ham i så vigtig en opgave!

Men årene gik. Han var blevet tortureret i fængslet og måtte bl.a. stå op i 40 timer under et uafbrudt forhør. Man ville have ham til at tilstå, at han var troskyt og havde modarbejdet Sovjet-Unionen, og det lykkedes også at aftvinge ham en tilståelse, som han straks tilbagekaldte, da han var kommet sig ovenpå torturen. I 1940 døde han i fængslet af tuberkulose, som han havde pådraget sig under de umenneskelige forhold.

Det danske Udenrigsministerium forsøgte gennem ambassaden i Moskva at indhente oplysninger om ham, men det russiske Udenrigsministerium, der vidste alt, gav nogle løgnagtige bortforklaringer,

Aksel Larsen vidste også alt, men tav hele sit liv. Når han i Folketinget blev spurgt, om han vidste noget, løj han, og når Elna Hiort-Lorensen ville have noget at vide, løj han også. Ikke underligt, at hans efterladte papirer, der opbevares i *Rigsarkivet*, efter hans bestemmelse først må åbnes 50 år efter hans død!

Da Sovjet-Unionen brød sammen, kom alt for lyset. Arne Munch-Petersen havde fra sit fængsel skrevet til *Stalin* og *Berija* og andre, men aldrig fået svar. Brevene var af KGB blot lagt ved sagens øvrige akter. Et menneske betød intet i Sovjet!

Elna Hiort-Lorenzen lever endnu. Hun berettede for nylig i Radio om sit lange liv, og hendes selvbiografi udkommer snart.

Arne Munch-Petersens skæbne var frygtelig, men ikke tragisk i egentlig mening, thi når man som han gør sig til eet med Stalin og med løgnen, og når man som han ikke protesterer imod at sende andre mennesker i døden, fordi de er politiske modstandere, kan det ikke siges at være tragisk, at man selv må smage, hvad så mange andre har måttet smage – hvem ved, om det forfærdelige, han måtte igennem, åbnede hans øjne og vakte hans samvittighed for tilværelsens virkelige alvor: *mødet med Gud den Almægtige?*

Hvem ved, om hans forfærdelige dage og nætter i det grusomme fængsel fik ham til at kalde på Gud? Han var kun 36 år, da han døde.

*

Han var en af de mange *gudløse intellektuelle*, der altid udgør en stor fare for ethvert land, hvor de får indflydelse.

Tænk, om han og hans ligesindede havde fået Danmark indlemmet i det stalinistiske system?

Det er en Guds nåde imod os, at Han indtil nu har begrænset de gudløse intellektuelles magt i vort land.

De kan kun føre vild. De udretter intet

af virkelig positiv betydning for et folk. De ignorerer Gud med alle de frygtelige konsekvenser det har for dem selv og alle dem, de udøver magten over.

Jeg har kendt adskillige af dem.

*

Arne Munch-Petersen var begavet; det var Mogens Fog, Villars Lunn og Aksel Larsen også, men intellektuel begavelse er ikke det samme som kærlighed til sandheden. Mennesket tror hellere løgnen end sandheden, og begavelse fører ofte i den retning.

Bogen om den stakkels Arne Munch-Petersen var uhyggelig læsning. Dens titel er *Fra folkettinget til celle 290*. Hans broder, Erik, døde for et halvt års tid siden.

*

Man får efter min opfattelse ofte mere ud af at læse en levnedsskildring end af en opbyggelig bog.

Derfor læste jeg også *Boris Jeltsins selvbiografi Mod Strømmen* og *Aleksander Dubceks* biografi: *Håbet dør sidst*.

Her møder man to mænd, der begge er opdraget som kommunister, men som lod de faktiske kendsgeringer tale stærkere end alle »skønne« teorier. De indså hurtigt, at kommunismen kun førte til slaveri, undertrykkelse og udbytning. Og de havde mod til at stå de herskende klikker imod.

Jeg fik trang til at bede for Jeltsin. Dubcek omkom efter en bilulykke i 1992. Han, der blev grusomt behandlet af de russiske »venner« i 1968, oplevede at se kommunismens sammenbrud og blev formand for det tjeko-slovakiske parlament efter tyve års chikaneri fra magthavernes side.

Om disse levnedsskildringer ligefrem er julelæsning, vover jeg dog ikke at påstå!

*

Der er ingen, der finder på at kalde tiden før jul for *den stille uge*. Den benævnelse har vi forbeholdt ugen før påske. Tiden før jul er for mange den travleste tid i hele året.

Nu er stilhed imidlertid forudsætningen for alt åndeligt liv. Det er kun i stilheden, i den sagte, stille susen, vi hører, hvad Herren siger.

De fleste af os har hørt jule-evangeliet mange gange. Vi kan det næsten udenad.

Men ingen af os har udtømt det, fordi ingen af os endnu har hørt *alt*, hvad Gud vil sige os gennem de ord, vi kender så godt.

Skal vi høre, hvad Gud i år vil sige os, må vi søge nåde til ikke at blive revet med af travlheden. Det kan næppe undgås, at mange har travlt; på deres arbejdsplads kræves der mere af dem i dagene op under jul end ellers, og familien har også større behov end normalt.

Alligevel behøver ingen at lade travlheden umuliggøre stilheden. Det er muligt selv i den største travlhed at bevare samfundet med Herren i hjertets løndom.

Vi kan endda forvandle travlheden, så den uddyber stilheden. Det sker, når vi gør alt, hvad de travle dage kræver af os, som for Herren, altså som Guds-tjeneste.

Gør dig daglige arbejder på den måde! Gør dine juleforberedelser på den måde! Skriv dine julekort på den måde! Da er travlhed og stilhed ikke hinandens modsætninger, men kompletterer hinanden.

Da er du i stand til at lytte til det gamle jule-evangelium og høre, at Gud siger dig noget, du aldrig har hørt før!

*

Hvor mange penge skal man anvende på julen? Det kan der ikke gives svar på. Men der kan måske gives nogle retningslinier.

Det er en tid, da vi kan glæde andre. Lad os da gøre det, idet vi beder Gud minde os om dem, der trænger til en opmuntring.

Det er en tid, da man samles med sine nærmeste i familie- og vennekreds. Lad os da samles med dem, børn, unge og ældre, og gøre det godt for dem, idet vi beder Gud om, at Han velsigner vort samvær og berører dem, der endnu ikke kender Ham.

Det er en tid, da vi undres over, at vi i vort land har så gode forhold, medens der hersker fattigdom og nød mangfoldige andre steder. Lad os da bede Gud vise os, hvad vi skal gøre for at række dem en hjælpende hånd.

Det er en tid, da året er ved at ebbe ud. Lad os da »foretage en indenlandsrejse i vor egen bevidsthed« (S.K.) og blive opmærksomme på, om der er nogen, vi i årets løb har forsømt, eller noget, vi har glemt at gøre, og så med glæde bringe alt i orden.

Hvad alt dette kommer til at koste i kroner og øre, kan jeg ikke sige noget om. Vi bliver måske klare over, at på nogle områder bør vi anvende mindre beløb, end vi havde tænkt, på andre større beløb.

Gør vi alt som et udslag af glæden i Gud, da spekulerer vi ikke så meget på, hvad det koster. Det er altid saligere at give end at modtage.

*

Vi har atter fået lov til at udsende dette lille månedsblad et år og takker Herren af hele vort hjerte for denne glæde.

Mange har med deres forbøn og gaver bidraget til, at bladet måned efter måned er blevet sendt ud. Min hustru og jeg sender med disse linier en hjertelig tak for alt dette.

Hvis vi lever og Gud vil det, fortsætter vi med at udsende bladet i det nye år.

*

Han gav afkald – han ydmygede sig selv – han blev lydig (Fil. 2,7-8) – disse ord om vor Herre og Frelser bringer os noget af julens budskab – måske kan de gøre så dybt et indtryk på os, at de hjælper os nogle praktiske skridt fremad på troslydighedens ensomme, men herlige vej.

Velsignet højtid i Hans navn og Ånd!

*

Jeg nævnte før, at de levnedsskildringer, jeg omtalte, måske ikke egnede sig til julelæsning.

Der er imidlertid en bog, som jeg ønsker, at mange, ikke mindst mange unge, vil give sig tid til at læse. Det er bogen *De sidste Timer*.

Den udkom første gang i september 1945 med forord af biskop H. Øllgaard.

Så blev den genoptrykt 40 år efter Danmarks befrielse, denne gang med forord af statsminister Poul Schlüter.

Den indeholder de sidste breve, som frihedskæmperne fik lov til at skrive til deres pårørende nogle timer inden deres henrettelse.

*

En af de henrettede huskede jeg fra min skoletid i *Metropolitanskolen*, skønt han gik nogle klasser over mig. Han hed *Emil Balslev*. Han uddannede sig efter sin studentereksamen til landinspektør og fik sin egen virksomhed i Aars. Han deltog i modstandsbevægelsen som medlem af nedkastningsgruppen i Aars, blev grebet af tyskerne og sammen med fire kammerater henrettet d. 23. juni 1944, efterladende sig hustru og tre børn, af hvilke den yngste, en pige, var født efter hans anholdelse.

Nogle timer før henrettelsen skrev han et afskedsbrev til sin hustru og et til sine forældre. Lad os læse dem.

*

22. juni 1944 kl. 23

Min egen, elskede Gudrun.

Jeg har nu fået at vide, at vi alle om 4 ti-

mer skal skydes. Dommen blev forkyndt i tirsdags, og min benådningssøgnings er blevet afslået. Det er hårdt at tænke på at måtte lade dig alene med de tre børn, og jeg beder dig tilgive mig, at jeg gennem min handling har bragt dig i denne situation.

Igennem mit fængselsophold er jeg kommet til en fast tro på Gud og hans visdom og nåde. Selvom vi i dag ikke kan se meningen og fatte det hele, beder jeg dig holde dig til ordet: »Alle ting samvirker til gode for dem, som elsker Gud.« Dette ord står i Romerbrevet kap. 8,28, og jeg beder om, at det må blive sat på min grav.

Over alle mine efterladenskaber kan du disponere ganske frit. Det eneste, jeg ønsker, er, at *Viggo* får min fyldepen, *Poul* mit lommeur og *vor lille pige* min Bibel. Den sidste er måske økonomisk ikke så meget værd som de andre genstande, men jeg har jo ikke kvindelige ting i min besiddelse, og indholdet af denne bog opvejer alle materielle goder. Hvis du kan det, beder jeg dig fremtidig bære min ring på dig. Ringen har jeg nu efter 6 1/2 år taget af.

Elskede ven, tro på Gud og hans retfærdighed. Den første tid vil blive svær for dig, men som en ringe trøst kan jeg sige dig af et kærligt hjerte, at jeg ikke frygter døden. Jeg tror på, at vi engang skal mødes hos Gud og være sammen i evigheden.

I de sidste 8 dage har jeg haft den lykke at være sammen med et kristent menneske, og han har hjulpet mig igennem de svære dage.

Lev selv videre og modtag fremtiden af Guds hånd. Giv dig selv til Gud og lær vore børn at finde Ham og leve med Ham. Hvorledes din fremtid skal ordnes i det praktiske, kan jeg ikke råde dig med, men jeg ved, at Far og Mor vil give dig al mulig støtte. Du ved, du er den eneste, jeg har elsket fuldt og helt, og jeg angrer de gange, jeg har gjort dig ondt, især at jeg nu med min død skal bringe dig denne store sorg. Du må på mine vegne gå den tunge gang til forældrene til de 4 kammerater, jeg har bragt ind i denne situation, og bede dem tilgive mig, hvad jeg har bragt over dem.

Et kort liv er forbi, og det er et liv, jeg ofte har følt forfejlet. Jeg har ofte været klar over mine fejl og ufuldkommenheder og set, at min værdi som menneske var ringe, men jeg havde håbet at få lov til i fremtiden at søge at gøre godt igen, hvad jeg har forbrudt imod dig og andre mennesker.

Jeg går herfra uden had til noget menneske, den følelse har jeg intet øjeblik næret. Opdrag mine børn til gode, kristne mennesker, der kan gøre en indsats for en

ny og bedre verden end den, jeg nu forlader.

Til det sidste havde jeg håbet at blive benådet for den dom, der i tirsdags blev afsagt af krigsretten, men det var altså ikke Guds vilje, og jeg håber og tror, at Jesus Kristus har sonet mine synder og går i forbøn for mig, således at jeg trods alt kan få lov at komme til Gud i Himmelen. Mine sidste ord til dig skal være en tak for alt, hvad du har betydet for mig. Tak for al din hjælp og trofasthed i de få år, vi fik sammen. Tak for børnene.

Gud velsigne og bevare dig.

Du vil være i mine tanker i mit sidste øjeblik.

Emil.

*

Midnat 22. juni 1944

Elskede Far og Mor.

Kl. 3 1/2 bliver jeg ført bort for at ende livet. Igennem disse få linier vil jeg gerne udtrykke min store taknemmelighed for alt, hvad I har betydet for mig, og bede om tilgivelse for alle de sorger, jeg i årenes løb har forvoldt jer.

Jeg dør i en fast tro på den Gud, I lærte mig at kende, og i tillid til, at alt sker efter hans retfærdighed og nåde. Sørg ikke for meget efter mig, jeg er det ikke værd.

Tak for alt, hvad I har betydet for mig, og overfør jeres kærlighed på Gudrun og mine tre børn. Hjælp dem alle, så godt I formår, og lær dem at elske Gud og sige ham tak for alt, hvad han sender.

Jeg forlader livet uden angst og bitterhed, kun med sorg over den skæbne, jeg har bragt Gudrun og jer.

Den krig, der i øjeblikket raser i verden og ødelægger så meget i menneskenes sind, vil en dag få en ende, og så håber jeg, en ny og bedre verden vil vokse frem af ruinerne af den gamle.

Tak for alt. Vi ses hos Gud.

Emil.

*

Jeg husker endnu, hvilket indtryk denne bog med de sidste breve gjorde på mig efter besættelsens ophør. Men jeg husker også, hvor hurtigt den blev glemt – ikke blot af det danske folk som helhed, men desværre også af mig.

Er den egnet som *julegave*? Tager den ikke noget af juleglæden bort – er den ikke for alvorlig – skal unge mennesker ikke hellere læse noget mere »glædeligt«?

Hvis unge mennesker lærer at blive alene med Gud og opleve den egentlige alvor, da lærer de også den virkelige glæde at kende. Dertil kan *De sidste Timer* hjælpe dem.

*

Julen bliver ikke en mindre *velsignet* højtid, når vi bliver alene med Ham, der steg herved for at gøre det muligt for os at se døden i øjnene uden frygt og allerede herved få en forsmag på det evige liv og dets uvisnelige herlighed.

Jeg gentager derfor: *Velsignet højtid i Jesu navn!*

*

Gennemgangen af *Lukas-evangeliet* nærmer sig nu sin afslutning. Vi har i *Bønnen og Ordet* været ca. tre år om at komme igennem dette herlige evangelium. Midt i januar er vi ved det sidste vers.

Så holder vi en pause på 14 dage og begynder i februar på *Johannes-evangeliet*.

Vi fortsætter med at gå langsomt og stilfærdigt frem. Det drejer sig jo om *Guds* ord – ingen kan haste det forbi.

*

Samles vi i *Hans* navn, da er Han selv midt iblandt os – og hvad gør han da? – han *åbner Skrifterne* for os!

Hvis ikke Gudstjenester og møder bringer os dette, er de forfejlede.

Lad det være vor bøn, at vi virkelig samles i Hans navn, så at han kan lægge sit Navn til vor sammenkomst med alt, hvad den indeholder.

Kan han lægge sit navn til *vort hjertes tanker og meninger?*

Kan han lægge Navn til *sangen*, der lyder?

Kan han lægge sit Navn til *forkyn-*

delsen – til brødsbrydeisen – til vor kommen og gåen – ja, kan han lægge sit Navn til vor påklædning?

Han er jo Herren!

Når vi kender Ham som Herren, da oplever vi den uforklarlige enhed af helighed og glæde, uden hvilken evangeliet bliver udtyndet og forfladiget.

*

Hvis vi i vor personlige Bibellæsning og i vore Gudstjenester oplever, at *Herren åbner Skrifterne for os*, da kan vi ikke nøjes med noget mindre.

Vi kommer til at elske stilheden og bønfalder Herren om nåde til aldrig at blive bragt ud af den.

Johannes-evangeliet er blevet til i stilheden og kan kun høres i den stilhed, hvor ingen uden Herren kommer til orde.

Mange har en hemmelig angst for stilheden og holder sig den fra livet, thi de aner, at Gud har noget at sige dem, som de helst ikke vil høre.

Det var de skriftkloges ulykke, at de ransagede Skrifterne uden nogen sinde at høre Herrens røst. De blev ikke så stille, at Herren kunne komme til orde.

De fik aldrig et sønderbrudt hjerte og en sønderknust ånd af deres Bibellæsning, og den, der ikke får det, har aldrig mødt Gud i Ordet og aldrig fattet, at der er *Guds* ord! Han kender hverken sig selv eller Den Hellige.

*

Hvis vi begyndte forfra med *Lukas-evangeliet*, ville vi hurtigt opdage, at vi i de tre år, vi har læst det, kun har strejft ved

overfladen af dets indhold.

Guds ord indeholder en sådan rigdom af guddommelig visdom, nåde og kraft, at vi end ikke i evigheden bliver færdige med det. Hvordan skulle små mennesker i løbet af tre korte år få mere end nogle glimt af Ordets herlighed?

Disse glimt har måske hjulpet os til at blive mindre, så Han er blevet større for os.

*

Der står på side 2 om dette lille blad, at det udgives hver måned med det formål at *åbne Skrifterne*.

Man bliver nu og da forskrækket over sine egne ord. At åbne Skrifterne – hvem er duelig hertil, hvem?

Herren alene, han, der selv er Ordet, er den eneste, der kan åbne de hellige Skrifter – vi andre kan kun forkludre det.

Må det derfor være sandt, at det er Ham, der kommer til orde i dette lille månedsblad, som er blevet udsendt i så mange år! Er det ikke Ham, da er det bedre, at bladet ikke udkommer mere.

Må jeg med disse ord anmode om forbøn, thi formålet: *at åbne Skrifterne*, er så højt, at intet menneske kan indfri det, og dog kan formålet ikke gøres mindre, uden at det bliver meningsløst at udsende bladet. Vi kastes på Herren med bøn om, at vi ydmygt og frimodigt må kunne sige: Vor duelighed er af Gud!

Tak for forbøn!